

Prediction of Elementary School Students' Career Decision Making Difficulties by Their Parental Attitudes and Guidance Needs*

Şahin KESİCİ**

Erdal HAMARTA**

Coşkun ARSLAN**

ABSTRACT: The purpose of this study is to determine whether the parental attitudes and guidance needs are the important signs or not of the career decision making difficulties of elementary school students. The study group of the research consists of 574 8th grade students attending to the elementary school. In order to analyze the data of the research Pearson's moments correlation coefficient and stepwise regression analysis techniques have been used. The personal/social guidance and educational guidance needs of the elementary school students have been found to be important signs of career decision making difficulties.

Key words: Career decision making difficulties, Parental attitudes, guidance needs.

SUMMARY

Purpose and significance: The purpose of this study is to determine whether the parental attitudes and guidance needs are the important signs or not of the career decision making difficulties of elementary school students.

Methods: The research is in connectionist survey model. The study of the research consists of 574 8th grade students attending to the elementary school in Konya province in 2004-2005 academic year. In this study career decision making difficulties scale, parental attitudes inventory and the form of counselling needs have been used as data collecting instruments. In order to analyze the data of the research Pearson's correlation coefficient and stepwise regression analysis techniques have been used.

Results: According to the results, nonsignificant correlation between the decision making difficulties and parental attitudes is found. Positively significant correlation between decision making difficulties and personal/social guidance needs ($r=.346$, $p<0.05$) and educational guidance needs ($r=.294$, $p<0.05$) and career guidance needs ($r=.189$; $p<0.05$). The individual counselling and career counselling needs of the elementary school students have been found to be important signs of career decision making difficulties. Individual counselling needs explain the 12 percent of the variance related to the career decision making difficulties. Individual counselling and career counselling needs explain 13,2 percent of variance related to the career decision making difficulties.

Discussion and Conclusions: Research results show that individual guidance needs of the primary students are important determiners of career decision making and there is a positive correlation between them. This result also demonstrates a correlation with the deficiencies in the preparation process of the career decision making and lack of information or unrelated information dimensions before the career decision making difficulties taxonomy developed by Gati, Krausz and Osipow (1996).

* IX. National Psychological Counselling and Guidance Congress

** Yard. Doç. Dr., S. Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Öğretim Üyesi sahinkesici@selcuk.edu.tr, ehamarta@selcuk.edu.tr, coskunarslan@selcuk.edu.tr

İlköğretim Öğrencilerinin Anne Baba Tutumları ve Rehberlik İhtiyaçlarının Mesleki Karar Verme Zorluklarını Yordaması*

Şahin KESİCİ**

Erdal HAMARTA**

Coşkun ARSLAN**

ÖZ: Bu çalışmanın amacı, ilköğretim öğrencilerinin algılanan anne baba tutumları ile rehberlik ihtiyaçlarının mesleki karar verme zorluklarını anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubu 574 ilköğretim sekizinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmanın verilerinin çözümlenmesinde Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı ve stepwise regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. İlköğretim öğrencilerinin kişisel rehberlik ihtiyacı ve eğitsel rehberlik ihtiyacı mesleki karar verme zorluklarının önemli bir yordayıcısı olarak bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Mesleki karar verme zorlukları, Anne Baba tutumları, Rehberlik ihtiyaçları

GİRİŞ

İlköğretim öğrencileri için okulun son yılı geçiş yılı olmasından dolayı çok önemlidir. Öğrenciler açısından son yılın önemi genel liseye mi yoksa meslek lisesine mi devam edeceğine karar vermesi açısından önemlidir. Ayrıca, öğrencinin genel lise ya da meslek lisesi seçimi ile değişen okul yapısı ve çevresine uyum sağlayıp sağlayamayacağı açısından da önemlidir (Johnson ve Mortimer, 2002).

Mesleki karar verme sürecinde olan öğrenci için bu süreç hazırlık gerektirir ve bu hazırlık sürecinde öğrencinin seçmeyi düşündüğü meslekle kendi kişilik özellikleri arasında uzlaşma sağlaması için hem mesleklerin özelliklerini keşfetmesi hem de kendi ilgi yetenek ve mesleki değerlerinin farkına varması gerekmektedir (Peterson, Sampson, Lenz, & Reardon, 2002) Bu süreçte öğrenci meslekleri araştırırken ailesinin yardım ve desteğine ihtiyaç duyabilir. Anne babaların çocuk yetiştirme konusundaki tutumları çocukları ile ilgili kararların alınmasında önemli bir belirleyici olabilir.

Anne baba çocuğuna mesleki karar verme konusunda koruyucu tutum sergilemeleri çocuğun mesleki karar verme sürecindeki bilgi toplama, tecrübe kazanma, motivasyon konularında çocuğa aşırı müdahale bulunarak çocuklarının kendilerini keşfetmesine engel olabilirler. Çocukla ilgili her konuyu öğrenip çocuğa kendileri aktarırlar. Bu durum çocuklarının özgüven geliştirmesine de engel oluşturabilir. Bu tutumlarla karşı karşıya kalan çocuk girişimci olamaz, bağımsız davranamaz en önemlisi de gizilgüç ve potansiyellerini ortaya çıkaramazlar (Kulaksızoğlu, 2004; Özen, 2001a).

Anne baba çocuğuna mesleki karar verme konusunda otoriter tutum sergiler ise çocuğun mesleki karar verme sürecindeki kendi kişisel özelliklerini tanıma sürecinde kararsızlık yaşamalarına neden olabilirler. Çünkü ailenin beklentileri ile çocuğun beklenti ve ihtiyaçları birbirinden farklı olabilir ve bunların çelişmesi durumunda çocuk kararsızlığa düşebilir. Ayrıca otoriter tutum sergileyen ailelerin bu süreçte kontrolü daha çok kendi ellerinde bulundurmamak istemeleri ve çocuğun kendi istekleri dışına çıkmaması için baskı yapmaları beklenen bir davranıştır. Bu nedenle otoriter tutum sergileyen ailelerinin çocukları sürekli korku ve endişe içerisinde yaşarlar (Özen, 2001a).

Anne babaların demokratik tutum sergilemeleri çocuklarının özgüvenlerinin daha yüksek olmasına, iletişim becerilerini etkili kullanmalarına, sorumluluk bilincine sahip olmalarına, potansiyellerinin daha çok farkında olmalarına, daha rahat olarak duygu ve düşüncelerini ifade edebilmelerine katkı sağlar. Ayrıca yaratıcı olmalarına ve en önemlisi de kendini gerçekleştirmelerine önemli katkılar sağlar (Kulaksızoğlu, 2003; Özen, 2001a; Yıldırım, 2006) Bu olumlu özelliklerde çocuğun mesleki karar verme sürecindeki bilgilere ve bilgi kaynaklarına ulaşmada, mesleki karar

* IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde Sunulan Sözlü Bildiri

** Yard. Doç. Dr., S. Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Öğretim Üyesi sahinkesici@selcuk.edu.tr, ehamarta@selcuk.edu.tr, coskunarslan@selcuk.edu.tr

verirken ortaya çıkan motivasyon kaybının önlenmesi ve bireyin gizilgüç ve potansiyellerinin farkına varmasında önemli rol oynar.

Çocuklarının mesleki karar verme sürecine yardımcı olmak isteyen aileler, çocuklarının beden gelişimi, sağlık durumu, yetenekleri, ilgileri, kişilik özellikleri, hedefleri, benlik tasarımı, hangi becerilerde (sosyal beceri, iletişim becerisi, problem çözme becerisi gibi) güçlü hangi becerilerde zayıf olduğunu iyi bilmelidirler. Bu beceriler aile tarafından iyi bilindiği zaman çocuklarının eğitim aracılığıyla neler yapabileceklerini daha iyi tahmin edebilirler. Böylece aileler çocuklarını daha başarılı olabilecekleri ve çocuklarının yetenek ve ilgilerine uygun mesleklere yönlendirilmesinde destek olabilirler (Bilen, 2004; Bacanlı, 1999; Kulaksızoğlu, 2003; Ögülmüş, 2001; Özen, 2001a; Özen, 2001b; Selçuk, ve Güner, 2000; Ültanır, 2003; Yıldırım, 2006).

Öğrencinin mesleki karar vermesinde ve karar sürecinde ebeveyn tutumlarının etkisinin yanında öğrencinin kendisini tanımasında ve meslekleri keşfetmesinde rehberlik ihtiyaçlarının da etkisi vardır. Öğrencilerin eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik ihtiyaçları karşılandığı zaman mesleki karar vermelerini kolaylaştıracak bir takım beceri ve davranışları kazanmış olarak mesleki karar verme sürecini daha rahat atlatabilirler. Eğitsel rehberlik ihtiyacı karşılanan bir öğrenci; etkili ders çalışma yöntemleri bilir ve uygular, zamanı iyi yönetir ve zamanı etkili şekilde kullanır, başarısız olduğu zaman başarısızlık nedenlerini bilir, öğrenmeyi öğrenir, kendi performansının farkına varır ve nasıl artacağını bilir, başarısız olduğu eğitsel konularda ailesinden nasıl yardım alacağını bilir, ayrıca çevreye okulla ilgili uyum sorunu yaşamaz (Hauck, 1997; Selçuk, ve Güner, 2000; Tan, 1996; Telman, 1998; Yeşilyaprak, 2000; Yıldırım, Doğanay ve Türkoğlu, 2000). Mesleki rehberlik ihtiyacı karşılanan bir öğrenci; yetenek, ilgi ve mesleki değerlerinin farkındadır, mesleklerin hangi ilgi alanlarıyla ilişkili olduğunu araştırabilir, mesleklerin özellikleri ile kendi özelliği arasında uzlaşmaya varabilir ve etkili bir mesleki karar verme becerisine sahip olabilir (Kuzgun, 2000; Kuzgun, 2003). Kişisel rehberlik ihtiyacı karşılanan bir öğrenci; arkadaş ve aile ilişkilerini sağlıklı bir şekilde yürütebilir, kendini tanıyabilir, sorun çözme ve iletişim becerilerini geliştirebilir, sosyal beceri düzeyini artırabilir, sınav kaygısı ile baş edebilir, etkili karar verebilme becerisini geliştirebilir (Akkök, 1996a; Akkök, 1996b; Akman, 1992; Austin ve Partridge, 1995; Bacanlı, 1999; Bilen, 2004; Deniz, 2004; Deniz, 2006; Hambly, 1997; Kesici, 2004; Ögülmüş, 2001; Özen, 2001b; Selçuk, ve Güner, 2000; Yeşilyaprak, 2000).

Geçiş döneminde olan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin bu dönemi sorunsuz atlatalmaları bu dönemde ihtiyaçlarına uygun olacakları rehberlik hizmetleri ile yakından ilişkilidir. Bu dönemde karşılaşılan en önemli zorluk alanı da mesleki karar vermedir. Öğrencinin kendi potansiyellerine hangi mesleğin uygun olduğuna karar verme sürecinde karşılaşılmış olduğu zorluklar “mesleki karar verme zorlukları” olarak adlandırılmaktadır (Gati, Krausz ve Osipow, 1996).

Mesleki karar vermeyi zorlaştıran faktörleri sistematik ve fonksiyonel faktörler olarak açıklayan Gati, Krausz ve Osipow (1996) “Mesleki Karar Verme Zorlukları Taksonomisi” geliştirmişlerdir. Bu taksonomi mesleki karar verme sürecinin daha iyi anlaşılmasında önemli rol oynayan karar teorileri üzerine temellendirilmiştir. Taksonomideki zorluklar ideal bir mesleki karar verme modelinden sapmalar üzerine yapılandırılır. İdeal bir mesleki karar verici, mesleki karar verme ihtiyacının farkında olan bir bireydir. Aynı zamanda bu birey mesleki karar vermeye isteklidir ve doğru karar verme kapasitesine sahiptir. İdeal bir karar verme modelinden herhangi bir sapma bireyin mesleki karar verme sürecini etkileyen iki olası yoldan birincisi mesleki karar vermesinden bireyi engelleyen ikincisi en iyi mesleki kararı vermesine engel olan zorluklarla ilgilidir. Mesleki karar verme taksonomisi üç ana zorluk boyutu ve bu zorluklarla ilgili on altı boyuttan oluşmaktadır. İlk ana boyutlardan biri olan hazırlık eksikliği üç alt boyuttan oluşmaktadır: (a) motivasyon eksikliği, (b) kararsızlık, (c) fonksiyonel olmayan inançlar. Bu alt boyutlar mesleki karar verme sürecinden önce gelen aşamadır. Diğer iki ana boyut bilgi eksikliği ve tutarsız bilgi ana boyutları, mesleki karar verme sürecinde ortaya çıkan zorlukları içerir. Bilgi eksikliği dört alt boyuttan oluşur: (a) mesleki karar verme sürecindeki adımlarla ilgili bilgi eksikliği, (b) Kendisi hakkında bilgi eksikliği, (c) çeşitli alternatifler hakkındaki bilgi eksikliği, (d) Ek bilgi elde etme yolları hakkındaki bilgi eksikliğidir. Tutarsız bilgi ana boyutu üç alt boyuttan oluşmaktadır: (a) güvenli olmayan bilgiler, (b) İçsel çatışmalar, (c) dışsal çatışmalardır.

Mesleki Karar Verme Zorlukları Taksonomisi, ideal mesleki karar verme sürecinden sapmaları ortaya koymaktadır. Birey ideal karar verme sürecinden sapmalarla baş edebilme becerisi geliştirse (rehberlik ihtiyaçlarının karşılanması), mesleki karar verme zorlukları ile karşılaşmaz. Özellikle

sekizinci sınıf öğrencileri hem ortaöğretime geçiş sınavlarına hazırlandıkları hem de ergenlik döneminde (gelişim ihtiyaçları ve sorunlarının yoğun olduğu) oldukları için mesleki karar verme sürecine gerektiği kadar yoğunlaşamazlar. Bu dönemde öğrencilerin ailelerinin mesleki karar verme sürecini desteklemeleri (demokratik tutum) gerekmektedir.

Araştırmanın Problemi

Bu çalışmada, ilköğretim son sınıf öğrencilerinin anne baba tutumları ve rehberlik ihtiyaçları ile mesleki karar verme zorlukları arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, “ilköğretim öğrencilerinin anne baba tutumları ve rehberlik ihtiyaçları mesleki karar verme zorluklarının önemli bir yordayısı mıdır? sorusuna cevap aranmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ilişkisel tarama modelindedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun oluşturulabilmesi amacıyla 2004-2005 eğitim öğretim yılında Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Selçuklu ilçesine bağlı ilköğretim okullarında duyuru yapılmış çalışmaya gönüllü olarak katılmak istediğini belirten 648 öğrenciye Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği (MKZÖ) uygulanmıştır. MKZÖ'nin uygulanması sonucunda ölçeğe tutarlı cevap vermedikleri belirlenen 74 öğrenci çalışma grubundan çıkarılarak araştırma grubu 316'sı kız 258'i erkek olmak üzere toplam 574 ilköğretim son sınıf öğrencisinden oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak “Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği”, “Ana-Baba Tutumu Envanteri” ve “Rehberlik İhtiyacını Belirleme Formu” kullanılmıştır.

Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği (MKZÖ)

Mesleki Karar Verme Zorlukları Ölçeği, Osipow ve Gati (1998) tarafından geliştirilmiştir. Orjinali 2'si tutarlık maddesi olmak üzere 34 madde (üç alt boyutlu; hazırlık eksikliği, bilgi eksikliği ve tutarsız bilgi) olan ölçek, 9'lu dereceli Likert tipi bir ölçektir. Türkçe uyarlama çalışmaları Kesici, Hamarta ve Arslan tarafından (2007) yapılmıştır. MKZÖ 5'li dereceli olarak düzenlenmiştir. Türkçe uyarlaması sonucu MKZÖ tek boyutlu olarak bulunmuştur. MKZÖ'nün. Cronbach alfa güvenirliği 0.81 olarak hesaplanmıştır.

Ana-Baba Tutumları Ölçeği

Ana-baba tutumlarını belirlemek için Kuzgun ve Eldeklioğlu (2005) tarafından geliştirilen “Ana Baba Tutum Ölçeği” Demokratik Ana-Baba Tutumu, Otoriter Ana-Baba Tutumu ve Koruyucu-İstekçi Ana-Baba Tutumunu ölçmektedir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı demokratik alt boyutu için 0.89, koruyucu/İstekçi alt boyut için 0.82 ve otoriter alt boyut için 0.78 olarak bulunmuştur (Kuzgun ve Eldeklioğlu, 2005).

Rehberlik İhtiyacını Belirleme Formu

Rehberlik İhtiyaçlarını Belirleme Formunun Türkçe uyarlaması ve standardizasyonu için geçerlilik ve güvenirlik çalışması Erkan (1997) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin maddeleri Idaho Rehberlik Programında ilkokul ve ortaokul öğrencileri için önerilen ihtiyaç belirleme formundaki maddelerin Türkçe'ye çevrilmesinden oluşmuştur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı; mesleki rehberlik ihtiyacı için 0.70, eğitsel rehberlik ihtiyacı için 0.78 ve kişisel rehberlik ihtiyacı için ise 0.88 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma için kullanılan ölçeklerden önce toplam puan ve alt boyutlarla ilgili puanlar elde edilmiştir. Daha sonra bu puanlar SPSS paket programına aktarılmıştır. Araştırmanın verilerinin çözümlenmesinde Pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı ve stepwise regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada önem düzeyi .05 olarak kabul edilmiş ve bu düzeyin üzerindeki değerler ayrıca belirtilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada, ilköğretim öğrencilerinin anne baba tutumları ve rehberlik ihtiyaçlarının mesleki karar verme zorluklarının önemli bir yordayıcısı olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ilk olarak anne baba tutumları ve rehberlik ihtiyaçları ile mesleki karar verme zorlukları arasındaki korelasyonlar belirlenmiştir. İlköğretim öğrencilerinin demokratik anne baba tutumları ile mesleki karar verme zorlukları arasında .024 ($p>.05$), otokratik anne baba tutumları ile mesleki karar verme zorlukları arasında -.006 ($p>.05$) ve koruyucu anne baba tutumları ile mesleki karar verme zorlukları arasında .047 ($p>.05$) korelasyon katsayısı bulunmuştur. İlköğretim öğrencilerinin anne baba tutumları ile mesleki karar verme zorlukları arasında ilişki bulunamamıştır. İlköğretim öğrencilerinin kişisel rehberlik ihtiyacı ile mesleki karar verme zorlukları arasında .346 ($p<.05$), eğitsel rehberlik ihtiyacı ile mesleki karar verme zorlukları arasında .294 ($p<.05$) ve mesleki rehberlik ihtiyacı ile mesleki karar verme zorlukları arasında .189 ($p<.05$) korelasyon katsayısı bulunmuştur. İlköğretim öğrencilerinin rehberlik ihtiyacı ile mesleki karar verme zorlukları arasında önemli, düşük ve orta düzeyde ilişkiler ortaya çıkmıştır. Korelasyon analizi sonucunda ortaya çıkan bu ilişkiler doğrultusunda, anne baba tutumları ve rehberlik ihtiyacının mesleki karar verme zorluklarını nasıl yordadığı ise stepwise regresyon analizi yöntemi kullanılarak belirlenmeye çalışılmış ve bulgular tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. İlköğretim Öğrencilerin Anne Baba Tutumları ve Rehberlik İhtiyaçlarının Mesleki karar Verme Zorluklarının Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Model	β	t	R	R ²	Standart Hata	F
A	.346	11.971*	.346	.120	19.0380	77.633*
B	.264	8.444*	.363	.132	18.9220	43.309*
A	Yordayıcı: Kişisel Rehberlik İhtiyacı					
B	Yordayıcı: Kişisel-Eğitsel Rehberlik İhtiyacı					
Bağımlı Değişken: Mesleki Karar Verme Zorlukları						

* $P<.01$

Tablo 1’de görüldüğü gibi, ilköğretim öğrencilerinin kişisel rehberlik ihtiyacı ve eğitsel rehberlik ihtiyacı mesleki karar verme zorluklarının önemli bir yordayıcısı olarak bulunmuştur ($p<.01$). Kişisel rehberlik ihtiyacı, mesleki karar verme zorluklarına ilişkin varyansın %12’sini açıklamaktadır. Kişisel rehberlik ve eğitsel rehberlik ihtiyacı birlikte mesleki karar verme zorluklarına ilişkin varyansın %13,2’sini açıklamaktadır.

TARTIŞMA

Araştırma bulguları, ilköğretim öğrencilerinin kişisel rehberlik ihtiyaçlarının mesleki karar verme zorluklarının önemli bir yordayıcısı ve aralarında pozitif bir korelasyonun olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Gati, Krausz ve Osipow (1996) tarafından geliştirilen “Mesleki Karar Verme Zorlukları Taksonomisi” nin mesleki karar verme sürecinden önceki hazırlık eksikliği ve mesleki karar verme sürecindeki bilgi eksikliği ve tutarsız bilgi boyutları ile tutarlılık göstermektedir. Çünkü taksonominin hazırlık eksikliği boyutunun kararsızlık ve fonksiyonel olmayan inançlar alt boyutu, bilgi eksikliği boyutunun kendisi hakkında bilgi eksikliği alt boyutu ve tutarsız bilgi boyutunun İçsel çatışmalar ve dışsal çatışmalar alt boyutları öğrencinin kişisel rehberlik ihtiyacı ile ilgilidir. Araştırma bulguları Kelly ve Lee (2002)’nin araştırma bulguları ile paralel taşımaktadır. Kelly ve Lee mesleki karar verme problemlerinin alanlarını tanımlamak için bir çalışma yürütmüşler ve bu çalışma sonucunda mesleki karar verme zorluklarına etki eden alanlarla ilgili altı faktör bulmuşlardır. Bunlar bilgi eksikliği, bilgi ihtiyacı, kişisel kararsızlık, diğerleri ile anlaşmazlık, kimlik dağılması ve seçim anksiyetesidir. Aynı zamanda araştırmacılar, bilgi eksikliği/kimlik dağılması, karar verme sürecindeki engeller ve seçim engellerinin kararsızlığı etkilediğini bulmuşlardır. Bu altı alanın büyük bir kısmı öğrencilerin kişisel rehberlik ihtiyacı ile ilgilidir. Bu bulgular araştırma bulgumuzu desteklemektedir.

Araştırma bulguları, ilköğretim öğrencilerinin kişisel rehberlik ve eğitsel rehberlik ihtiyaçlarının mesleki karar verme zorluklarının önemli bir yordayıcısı ($p<.01$) ve aralarında pozitif bir korelasyonun olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin mesleki karar verme zorluklarının yordayıcısı olarak eğitsel rehberlik ihtiyacının çıkması, öğrencilerin meslekleri araştırırken mesleklerle ilgili bilgi toplamak için eğitsel rehberliğe gereksinim duymalarından kaynaklanabilir. Aynı zamanda “Mesleki Karar Verme Taksonomisi”nin boyutları ve alt boyutları incelendiği zaman hazırlık eksikliği boyutunun alt boyutu olan “Fonksiyonel Olmayan İnançlar”, bilgi eksikliği boyutunun “çeşitli alternatifler hakkındaki bilgi eksikliği” ve “Ek bilgi elde etme yolları hakkındaki bilgi eksikliği” ve tutarsız bilgi boyutunun “güvenli olmayan bilgiler” eğitsel rehberlik gereksiniminin karşılanamaması ile ilgilidir (Gati, Krausz ve Osipow , 1996; Amir ve Gati, 2006).

Araştırma bulgularında algılanan anne baba tutumlarının mesleki karar verme zorluklarının önemli bir yordayıcısı olmamasını, mesleki karar verme taksonomisinin boyutları olan hazırlık eksikliği, bilgi eksikliği ve tutarsız bilgi boyutlarının içeriğinde görebiliriz. Bu boyutlar genelde öğrencinin mesleki karar verme sürecinden önce ve süreç esnasında ortaya çıkan eksikliklerdir. Öğrenciler mesleki karar verme sürecinden önce ve sürecinde ailelerinin kendilerine göstermiş olduğu tutumlardan etkilenmemiş olabilirler. Ayrıca Anne babalar ilköğretim sekizinci sınıfta olan çocuklarından esas olarak orta öğretim kurumları sınavından (OKS) yüksek puan olarak seçkin okulları kazanması beklentileri ve bu süreçte belirli bir meslek kararı beklememeleri nedeniyle ebeveyn tutumları mesleki karar verme sürecinde etkili olmamış olabilir.

Öneriler

1. İlköğretim öğrencilerinin kendileri ile ilgili bilgileri sağlıklı bir şekilde elde etmeleri için kişisel rehberlik ihtiyaçları giderilmelidir. İlköğretim öğrencisinde bulunması gereken ama bulunmayan bir takım beceriler (karar verme, iletişim, akran ilişkileri, çatışma çözümü gibi) grup rehberliği programları ile öğrencilere kazandırılmalıdır.

2. İlköğretim öğrencilerinin bilgi kaynaklarına ulaşabilmeleri ve öğrenmeyi öğrenmeleri için eğitsel rehberlik ihtiyaçları giderilmelidir. İlköğretim öğrencilerine aktif öğrenme, öğrenmeyi öğrenme gibi konularda rehber öğretmenler tarafından bilgiler verilebilir veya bu beceriler grup rehberliği programları ile kazandırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akkök, F.(1996a). *İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi (Öğretmen El Kitabı)*. İstanbul: M. E. Basımevi.
- Akkök, F.(1996b). *İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi (Anne Baba El Kitabı)*. İstanbul: M. E. Basımevi.
- Akman, Y. (1992). İlköğretim düzeyindeki öğrencilerin rehberlik gereksinimleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(3), 4-6.
- Amir, T., & Gati, I. (2006). Facets of career decision-making difficulties. *British Journal of Guidance and Counselling*, 34, 483-503.
- Austin J. S., and Partridge, E. (1995). Prevent school failure: treat test anxiety. *Preventing School Failure* 40,(1), 10-13.
- Bacanlı, H.(1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bilen, M.(2004). *Sağlıklı İnsan İlişkileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Deniz, M. E. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Öz Saygı Karar Verme Stilleri ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4, 23-35.
- Deniz, M. E. (2006). The Relationships Among Coping With Stress, Life Satisfaction, Decision Making Styles And Decision Self-Esteem: An Investigation With Turkish University Students. *Social Behavior and Personality*, 34, 9, 1161 – 1170.

- Erkan, S. (1997). İlköğretim öğrencilerinin rehberlik ihtiyaçlarının belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3, 333-406.
- Gati, I., Krausz, M., & Osipow, S. H. (1996). A taxonomy of difficulties in career decision-making. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 510-526.
- Hambly, C.(1997). Özgüven. İstanbul: Rota Yayınları.
- Hauck, P.(1997). *Hedeflere Ulaşmanın Yolları*. İstanbul: Rota Yayınları.
- Johnson, M.K., and Mortimer, J.T. (2002). Career Choice and development from a sociological perspective.. (Editör: Duane Brown and Associates). *Career Choice and Development* San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Company.
- Kesici, Ş. (2004). Sınav kaygısı ve baş etme yolları. *Eğitime İlişkin Çeşitlemeler I*.(Editör: M. Gürsel) Konya: Eğitim Kitabevi.
- Kesici, Ş., Hamarta, E., & Arslan, Ç. (2007). Mesleki karar verme zorlukları ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, (Basımda).
- Kelly, K. R., & Lee, W. C. (2002). Mapping the domain of career decision problems. *Journal of Vocational Behavior*, 41, 302-326.
- Kulaksızoğlu, A. (2003). *Kişisel Gelişim Uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). Mesleğe ve Okula Yönelme Amaçlı Bir Grup Rehberlik Programı. *Örnek Grup Rehberlik Programları*.(Editör: Adnan Kulaksızoğlu). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kuzgun, Y.(2000). *Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kuzgun, Y.(2003). *Meslek Danışmanlığına Giriş*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kuzgun, Y., ve Eldeklioğlu, J. (2005). Ana Baba Tutumları Ölçeği(Ergenler ve Yetişkinler için). *PDR'de kullanılan Ölçekler: Rehberlik Ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçme Araçları Ve Programları Dizisi 1* (Editörler: Kuzgun, Y. Bacanlı, F.). Ankara: Nobel Yayınları
- Osipow, S. H., & Gati, I. (1998). Construct and concurrent validity of the career decision-making difficulties questionnaire. *Journal of Career Assessment*, 6, 347-364.
- Öğülmüş, S.(2001). *Kişilerarası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özen, Y.(2001a). *Yarına Kalmak Adına Sorumluluk Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özen, Y.(2001b). *Yaşamı ve Bilgiyi Değerli Kılmak Adına İlköğretimde İletişim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Peterson, G.W., Sampson, J.P.,Lenz, J.G. and Reardon, R.C. (2002).A cognitive information processing Approach to career problem solving and decision making. (Editör: Duane Brown and Associates). *Career Choice and Development* San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Company.
- Selçuk, Z., ve Güner, N. (2000). *Sınıf İçi Rehberlik Uygulamaları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tan, H.(1996). *Verimli Ders Çalışma ve Hayata Hazırlanma*. İstanbul: Alkim Yayınları.
- Telman, N.(1998). *Etkin Öğrenme Yöntemleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Ültanır, E. (2003). *İlköğretim 1. Kademedeki Rehberlik Ve Danışma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yıldırım, A. , A. Doğanay ve A. Türkoğlu(2000). *Okulda başarı için Ders Çalışma ve Öğrenme Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Kitabevi.
- Yıldırım, İ. (2006). *Anne Baba Desteği ve Başarı*. Ankara: Anı Yayıncılık